מנורת המאור — ג' בדברים שמברכין עליהם בורא מיני מזונות

השער השלישי: בענין דברים שמברכין עליהן בורא מיני מזונות.

כל דבר שמברכין עליו קודם אכילה בורא מיני מזונות, מברכין לאחריו ברכה אחת מעין שלש, חוץ מהאורז והדוחן, שמברכין עליהם קודם אכילה בורא מיני מזונות, ואחר אכילה בורא נפשות רבות וכו'.

פת הבאה בכסנין, כתב הר' יעקב ז"ל שהוא העשוי כמין כיסים מלאים סוכר ושקדים ואגוזים ומיני תבלין, שמברכין עליו בורא מיני מזונות ולאחריו ברכה אחת מעין שלש. ואם אכל ממנו שיעור שאחרים רגילין לקבוע עליו, אע"פ שהוא לא שבע ממנו, מברך לפניו המוציא ולאחריו שלש ברכות. ואם מתחלה היה דעתו לאכול ממנו מעט ובירך לפניו בורא מיני מזונות, ואחר כך אכל שיעור שאחרים קובעין עליו, יברך לאחריו שלש ברכות, אע"פ שלא בירך המוציא תחלה, אבל שיעור שאחרים אין קובעין עליו, אע"פ שהוא קובע עליו, אינו מברך לא המוציא ולא שלש ברכות, דבטלה דעתו, דבתר רובא אזלן. וזו היא ברכה אחת מעין ג'. בא"י אמ"ה על המחיה ועל הכלכלה, ועל תנובת השדה, ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת את אבותינו, לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם על עמך ובנה ירושלים עירך במהרה בימינו. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתעלנו לה ותכניסנו לתוכה, ונאכל מפריה ונשבע מטובה, ונברכך עליה בקדושה ובטהרה, כי אל טוב ומטיב אתה, בא"י על הארץ ועל המחיה. ובתוספות כתו' שאם היה שבת או ראש חדש או יום טוב שצריך להזכירו, ויאמר אם שבת הוא, על תנובת השדה ועל יום המנוח הזה שנתת לנו ה' אלהינו לקדושה ולמנוחה ועל ארץ חמדה וכו', ואם הוא ראש חדש יאמר, ועל ראש החדש שנתת לנו ה' אלהינו לכפרה, ואם יום טוב הוא יאמר, ועל יום חג פלוני הזה שנתת לנו ה' אלהינו לששון ולשמחה. והוא הדין בברכה אחת מעין שלש שמברכין אחר היין.

על מעשה קדרה, והוא קמח של חטין או של שעורין או של כוסמין או של שיפון או של שיבולת שועל מבושל במים, או דייסא, והוא חטה כתושה ומבושלת במים, מברכין עליה בורא מיני מזונות, לאחריהן ברכה אחת מעין שלש, ואפי' עירב עמהן דבש או שאר מינין. דאמ' שמואל כל שיש בו מה' המינין מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין ג'. אבל אם לא נתנו קמח בתבשיל אלא להקפותו ולדבקו, בטל בתבשיל, ומברכין עליו ברכה הראויה לתבשיל. חביצה, והיא פתיתין של פת מבושלין בקדרה עם המרק, אם יש בהם כזית מברך עליהן המוציא ושלש ברכות, ואם לא מברך עליהן בורא מיני מזונות, ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. ורב שישת אמ' אע"ג דלית בהו כזית. אמ' רבא, והוא דאית בהו תוריתא דנהמא, וכן הילכתא. פירורין של פת, אפי' הן דקין ביותר, אע"פ שאין בהן פירורין כזית, אם אוכל אותן כשהוא בעין, מברך עליו המוציא ושלש ברכות, שאינו יוצא מתורת פת לעולם. לשון אורח חיים כל דבר שבלילתו עבה, אפי' בשלו

במים או טגנו בשמן, לחם גמור הוא, וחייב בחלה, ומברכין עליו המוציא, ובלבד שיהא בו תואר לחם, ואם בלילתו רכה, ובשלו במים או טגנו בשמן, לאו לחם הוא לענין חלה והמוציא. טרוקנין, והוא שעושין גומא בכירה ונותן בה קמח ומים ומערבו בה ונאפתה בה, חייב בחלה ומברכין עליו המוציא. ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח, כיון שהוא מתקבץ בגומא ועושה כמו פת גמור. אבל טריתא, שבלילתו רכה, והוא שלוקחין קמח ומים ומערבין אותו ושופכין אותו על הכירה והוא מתפשט ונאפה, אין עליו תורת לחם, ומברכין עליו בורא מיני מזונות. ואם קובע סעודתו עליו, מברך המוציא ושלש ברכות. נהמא דהנדוקא, והוא לחם שאופין אותו בשפוד ומושחין אותו בשמן או בביצים, מברכין עליו בורא מיני מזונות. לחם העשוי לכותח, שאין אופין אותו בתנורא אלא בחמה, ואם עשאו כעין פת גלוסקא נאה, חייבת בחלה, ומברכין עליה המוציא. על הספגונין, אם אינו קובע סעודתו עליהן, מברך בורא מיני מזונות, ואחריהן ברכה אחת מעין שלש, ואם קבע סעודתו עליהן, מברך עליהן המוציא, ואחריהן שלש ברכות, אע"פ שבלילתן רכה. אבל לחמניות, והן שקולין אותן במחבת בשמן, ממין פת גמור קודם אפיה, הואיל ובלילתן עבה, מברכין עליהן המוציא ואחריהן שלש ברכות.